

Θεόδωρος Στεφανίδης: τα πρώτα ιατρικά του βήματα (1928-1938), ως ακτινολόγος, στην Κέρκυρα

Χρήστος Σ. Μπαλτάς¹, Αλεξία Πρ. Μπαλανίκα²

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Θεόδωρος Στεφανίδης (1896-1983) ήταν άνθρωπος ευρύτατης μόρφωσης, ιατρός ακτινολόγος, λογοτέχνης, βιολόγος, αστρονόμος αλλά και μεταφραστής. Στο παρόν άρθρο γίνεται λεπτομερής αναφορά στα πρώτα ιατρικά του βήματα, στην Κέρκυρα, ως ιατρού ακτινολόγου, όπου και ίδρυσε, το 1928, μαζί με τον Φιλοκλήτη Παραμυθιώτη, το πρώτο ακτινολογικό εργαστήριο των Ιονίων νήσων.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ, ΩΣ ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΟΣ, ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

Ο Θεόδωρος Στεφανίδης γεννήθηκε το 1896 στην Ινδία από Θεσσαλούς γονείς και πήρε ταυτόχρονα την Ελληνική και Βρετανική υπηκοότητα. Έλαβε την βασική εκπαίδευση στην Βομβάη στην Αγγλική γλώσσα και μετά την συνταξιοδότηση του πατέρα του, το 1907, σε ηλικία 11 ετών, ήρθε στην Κέρκυρα, όπου και τελειοποίησε τα Ελληνικά του.

Υπηρέτησε στο μακεδονικό μέτωπο ως τυφεκιοφόρος το 1914. Το 1925 απέδωσε ποιήματα του Παλαμά στα Αγγλικά. Θεωρούσε τον Κωστή Παλαμά ως τον μεγαλύτερο σύγχρονο Έλληνα ποιητή. Την επόμενη χρονιά συνεργάστηκε στην απόδοση σύγ-

χρονων Ελληνικών ποιημάτων στην Αγγλική γλώσσα. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου των Παρισίων και ειδικεύτηκε στην ακτινολογία.

Το 1928 επέστρεψε στην Κέρκυρα μετά τις σπουδές του στο Παρίσι. Ελάχιστα πράγματα γνωρίζουμε για την ιατρική του σταδιοδρομία ως ακτινολόγου στην Κέρκυρα. Παρότι σε όλους τους διαδικτυακούς χώρους^{1,2,3} αναφέρεται ότι εγκατέστησε το 1930 το πρώτο ακτινολογικό εργαστήριο στο νησί, η αλήθεια είναι ότι το άνοιξε δύο χρόνια νωρίτερα, το 1928, σε συνεργασία με τον επίσης ακτινολόγο Φιλοκλήτη Παραμυθιώτη (1893-1996), που είχε σπουδάσει και είχε ειδικευτεί στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Γένοβας. Το ακτινολογικό εργαστήριο βρισκόταν επί της οδού Νικολάου Μαντζάρου, στον αριθμό 18 (Εικόνα 1).^{4,5,6}

Η πόλη της Κέρκυρας, σύμφωνα με την απογραφή του 1928, αριθμούσε 32.221 κατοίκους, φτάνοντας τους 34.193 συνυπολογίζοντας την ευρύτερη περιοχή που ανήκε στον ομώνυμο δήμο. Ο νομός περιελάμβανε τα νησιά Κέρκυρα, Παξούς, Αντίπαξους, Παναγιές και το μικρό σύμπλεγμα των Διαποντιών νησίδων. Ο πληθυσμός του νομού, πάντα σύμφωνα με την απογραφή του 1928, έφτανε τους 106.251 κατοίκους. Η πόλη της Κέρκυρας είχε εμπορικό και βιομηχανικό χαρακτήρα, ζωηρότατη ναυτιλιακή κίνηση ως ο τελευταίος ενδιάμεσος σταθμός μεταξύ Ελλάδος και Δύσεως, αλλά και κοινωνική και πνευματική ζωή ανάλογη Ευρωπαϊκής πόλεως.⁷

¹ Κέντρο Ακτινοδιαγνωστικών Απεικονίσεων, Γ.Ν.Α. «Γ. Γεννηματάς»

² Τμήμα Αξονικής Τομογραφίας, Γ.Ν. «Ασληπείο Βούλας»

Οι Φιλοκτίτης Παραμυθιώτης και Θεόδωρος Στεφανίδης, επιστήθιοι φίλοι και συνεργάτες, ως οι πρώτοι ακτινολόγοι της Κέρκυρας, αμφότεροι με σπουδές στο εξωτερικό, τον Δεκέμβριο του 1928 εξέδωσαν σύγγραμμα 36 σελίδων προς τους ιατρούς της Κέρκυρας, όπου στο εξώφυλλο ανέφεραν: «Ανακοίνωσις. Προς τους κ. κ. Ιατρούς. Επί τή εγκαταστάσει του Ακτινολογικού Εργαστηρίου και Ηλεκτροφυσιοθεραπευτηρίου Φιλοκτίτηνος Παραμυθιώτη και Θεοδώρου Στεφανίδη Ιατρών. Περιλαμβάνουσα συνοπτικήν επισκόπησιν τών νόσων, καθ' ἄς ταῦτα δύνανται νά εξυπηρετήσωσι τήν διάγνωσιν καί θεραπείαν αὐτῶν.» (Εικόνα 2).

Στην εισαγωγή του ιδίου συγγράμματος ανέφεραν: «...Κύριε συνάδελφε, ἔχομεν τήν τιμὴν νά φέρωμεν εἰς γνῶσιν Ὑμῶν, ὅτι τό καθ' ἡμᾶς Ακτινολογικόν Εργαστήριον καί Ηλεκτροφυσικόν Θεραπευτήριον, περιλαμβάνον πλήρη εγκατάστασιν ἀπαρτιζομένην ἐκ τῶν μηχανημάτων Ακτίνων Ραίντγκεν, Διαθερμίας, Υπεριωδῶν ακτίνων, Υψιπύκνων ρευμάτων, ἐπι δέ καί ἐκ τῆς συσκευῆς τοῦ Βαριοστάτου, δύνανται νά διερευνήσῃ τήν διάγνωσιν καί συντελέσῃ εἰς τήν θεραπείαν τῶν ὡδε κατά κεφάλαια καί συστήματα μνημονευμένων νόσων...».

Στην σελίδα 5 του συγγράμματος υπήρχε αναφορά στο Τμήμα Ακτίνων Ραίντγκεν (με αντίστοιχο κεφάλαιο Ακτινοδιαγνωστικής και Ακτινοθεραπείας), στην σελίδα 19 αναφορά στο Τμήμα Διαθερμίας (με αντίστοιχο κεφάλαιο που αφορούσε την Θεραπευτική και Χειρουργική Διαθερμία), στην σελίδα 27 αναφορά στο Τμήμα Υπεριωδῶν Ακτίνων, στην σελίδα 30 στο Τμήμα Υψιπύκνων Ρευμάτων και στην σελίδα 33 στη Συσκευή Βαριοστάτου. Τέλος στη σελίδα 37 περιλαμβανόταν «Διατίμησις ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἡμετέρου ἐργαστηρίου».⁶

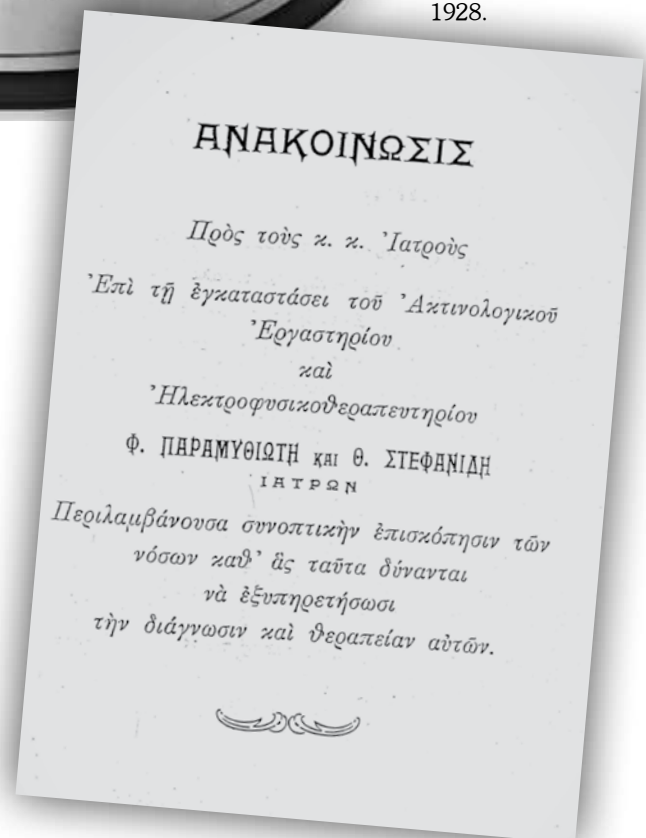
Το εργαστήριο ήταν εξοπλισμένο με ακτινολογική και ακτινοθεραπευτική μονάδα τύπου Pantax (που χρησιμοποιεῖτο για διαγνωστικούς και θεραπευτικούς σκοπούς), μονάδα Διαθερμίας τύπου Kalledator (έως 5 amber), μονάδα Υπεριωδῶν Ακτίνων με λυ-

χνία Bach του οίκου Hanau (ένταση 2000 κηρίων), μονάδα Υψιπύκνων Ρευμάτων του οίκου Ultrasan και συσκευή Βαριοστάτου.⁶

Το 1936 ο Θ. Στεφανίδης γνώρισε τον συγγραφέα και φυσιοδίφη Gerald Durrell, και στη συνέχεια, τον συγγραφέα Lawrence Durrell, με τους οποίους θα συνδεθεί με στενή φιλία που θα διαρκέσει για όλη του την ζωή. Διόρθωσε τα κείμενα του Gerald Durrell στο διάστημα σύγγραμμά του «My Family and Other Animals» και του Lawrence Durrell στο «The Greek Islands». Το 1938 μετέβη στη Θεσσαλονίκη, στην μονάδα που δημιουργήθηκε εκεί από το Ίδρυμα Rockefeller, για την καταπολέμηση της ελονοσίας. Το διάστημα που παρέμεινε εκεί ανακάλυψε άγνωστους μέχρι τότε υδάτινους μικροοργανισμούς, οι οποίοι πήραν το όνομά του:

Εικόνα 1: Πινακίδα αναρτημένη στην Κέρκυρα, στην οδό Νικολάου Μαντζάρου, στον αριθμό 18.

Εικόνα 2: Το εξώφυλλο του συγγράμματος του εξεδόθη τον Δεκέμβριο του 1928.

«*Cytherois stephanidesi*», «*Thermocyclops stephanidesi*» και «*Schizopera stephanidesi*»².

Το κοινό τους ακτινολογικό εργαστήριο, μετά του Φιλοκτήτη Παραμυθιώτη, διατήρησαν στην Κέρκυρα επί δεκαετία, μέχρι το 1938, οπότε ο Θεόδωρος Στεφανίδης απεχώρησε, εγκαταλείποντας οριστικά το νησί. Η φήμη τους, ως ικανότατους και εμπειρότατους ακτινολόγους τους ακολούθησε για πολλά χρόνια. Από το 1938 το ακτινολογικό εργαστήριο περιήλθε στον Φιλοκτήτη Παραμυθιώτη ο οποίος το διατήρησε μέχρι το 1962, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Στη συνέχεια το ακτινολογικό εργαστήριο ανέλαβε η ανιψιά του Φιλοκτήτη Παραμυθιώτη, η ακτινολόγος Σοφία - Σταματέλλα Γρόλλιου (1927-) έως το 1992 οπότε και το ιστορικό αυτό εργαστήριο διέκοψε οριστικά την λειτουργία του.^{8,9}

Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Θ. Στεφανίδης υπηρέτησε ως γιατρός στο Royal Army Medical Corps στην Ελλάδα, την Κρήτη, τη Σικελία και τη Σαχάρα. Την εμπειρία του από τη Μάχη της Κρήτης αποτύπωσε στο βιβλίο του «*Climax in Crete*» που εξέδωσε το 1946, όπου και περιγράφει την κακή διαχείριση από τους Συμμάχους της άμυνας της Κρήτης. Το 1947 εξέδωσε: «*The Microscope and the Practical Principles of Observation*» και το 1948: «*A Survey of the Freshwater Biology of Corfu and of Certain Other Regions of Greece*». Από το 1945 έως το 1961 εργάστηκε ως βοηθός ακτινολόγος στο Λονδίνο, στο St. Thomas' Hospital. Το 1965, 1969 και 1973 εξέδωσε τις ποιητικές του συλλογές «*The Golden Face*», «*The Cities of the Mind*» και «*Worlds in a Crucible*». Μετά τον θάνατό του, το 1984 εκδόθηκε η μετάφρασή του στο επικό κρητικό ποίημα «*Ερωτόκριτος*». Ο Lawrence Durrell του αφιέρωσε το 1978 το σύγγραμμά «*The Greek Islands*» και ο Gerald Durrell το «*Birds, Beasts and Relatives*» το 1969 και το «*The Amateur Naturalist*» το 1982.²

Προς τιμή του, κρατήρας στη Σελήνη ανεπίσημα φέρει το όνομά του (Στεφανίδην/Romer-A) και βρίσκεται

στα νοτιοανατολικά υψίπεδα της Sea of Serenity κοντά στο χώρο προσγείωσης της αποστολής του Apollo 17.³

ABSTRACT

C. Mpaltas¹, A. Balanika²

Th. Stefanidis: His first steps as radiologist in Corfu

Theodore Stephanidis (1896-1983) was a man of wide education, radiologist, writer, biologist, astronomer and translator. This article gives a detailed reference to his first medical steps, in Corfu, as a radiologist, where he founded in 1928, along with Philoctetes Paramythiotis the first radiological laboratory of the Ionian Islands.

1) *Radiodiagnostic Center of Athens "G. gennimatas" Hospital*

2) *CT Department of Athens Asclepion Voula*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. <http://diatribe-column.blogspot.gr/2006/12/theodore-stephanides-homo-universalis.html>
2. http://en.wikipedia.org/wiki/Theodore_Stephanides
3. <http://www.shoarns.com/TheodoreStephanides.html>
4. Σπύρου Σταμ. Μεσημέρι: «Φιλοκλήμων Παραμυθιώτης», εκδόσεις Πολύπτυχο, 2000; Σειρά 18η, Αθήνα
5. Σπύρου Σταμ. Μεσημέρι: «Φιλοκλήμων Παραμυθιώτης», εφημερίδα «Η Κέρκυρα σήμερα», αρ. φύλλων 795/4-10-1996, 796/5-10-1996
6. Χ.Σ. Μπαλτάς, PhD thesis: «Η ιστορία της Ελληνικής Ακτινολογίας», σελ. 159-62, Λάρισα 2006
7. «Οδηγός της Ελλάδος του έτους 1930». Εκδόσεις Πυρσός Α.Ε., Αθήνα 1930
8. Χ.Σ. Μπαλτάς, Α.Π.Μπαλανίκα, Ι. Φεζουλίδης. Οι «κυρίες» της Ελληνικής Ακτινολογίας. Ακτινολογικό Εργαστήριο, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ISBN 978-960-99647-0-8, Λάρισα 2010
9. Baltas CS, Balanika A, Graeme H, Fezoulidis I. «Pioneer Greek female radiologists (1895-1950): Modern daughters of Asclepius? ». *The Invisible Light (The journal of British Society for the History of Radiology)*. 2014 Jan; 38: 10-24